София, Юлий 1941 г.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИНДЕПЕНЬ

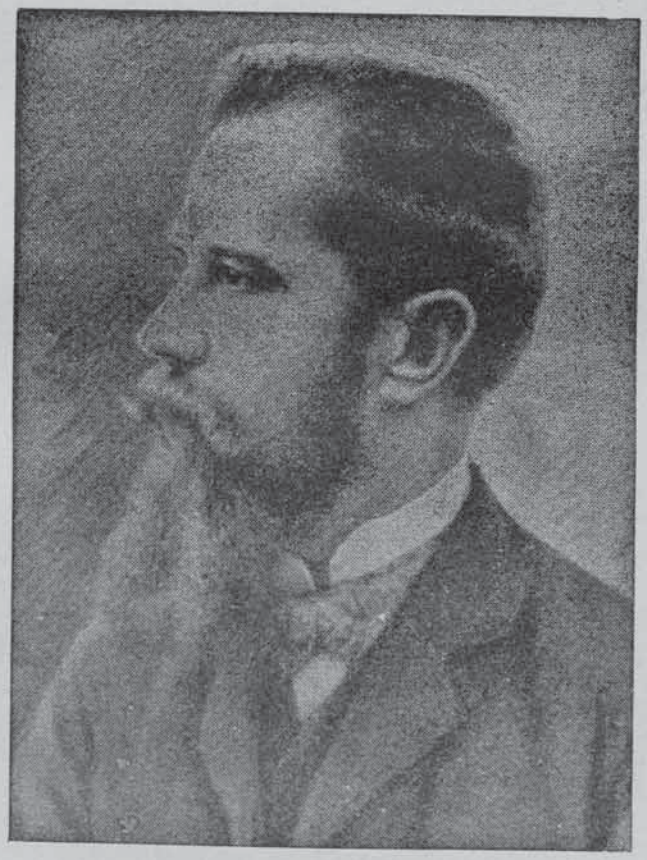

ДАМЕ ГРУЕВЪ

БИБЛИОТЕКА [illegible]

Година XIII. Книга 6 (126)

Съдържание:

1. Илиндень — 1903 г. — Л. Томовъ
2. Първата българска радость — К. Хр.
3. Македония и мак. българи — П. Мутафчиевъ
4. Изненадата — К. Хр. С.
5. Чужденци за черковно-учебн. дѣло въ Македония
6. Едно пжтуване въ Македония — Л. Т.
7. Илинденци въ новитѣ земи — И. И.
8. Ода на Св. Климентъ — Гр. Дор.
9. За свободно Крушово
10. Ключъ на българщ. въ зап. Македония — Битоля
11. Съобщения
12. Едно послание
13. Положението

Inhaltsangabe:

1. Ilinden — 1903.
2. Die erste bulgarische Freude
3. Macedonien und die macedonische Bulgaren
4. Die Überaschung
5. Fremde Äusserungen über die Kirchliche und Schultätigkeit im Macedonien
6. Eine Reise durch Macedonien
7. Ilindenmänner in den neuen Ländern
8. Ein Lied an St. Kliment
9. Vom befreiten Kruschowo
10. Schlüssel des bulg. Geist im westen Macedonien — Manastir (Bitolja)
11. Nachricften
12. Rundbrieh an Ochrider
13. Politische Überschau

Печатница „ПИРИНЪ", ул. Екзархъ Иосифъ, 38. Тел. 2-40-12 — София 88/1941 г.

Година XIII София, Юний, 1941 год. Книга 6 (126)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЬ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ—СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството—120 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окржжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

„ILINDEN“ — Ilustrierte Zeitschrift — Pirotstrasse № 5 — Sofia, Bulgarien

ДАР
ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
СОФИЯ

ИЛИНДЕНЬ—1903 г.

На 1893 г. група буйни, млади хора се събрали въ Солунъ, скришомъ, уединени и подъ закрити врата турили основата на В. М. О. Р. О. като дали помежду си обещание да бждатъ вѣрни и да работятъ за свободата на Македония и Одринско. Само 10-години бѣха достатъчни идеята за свободата да обхване всички краища на страдалната ни родина. Като най-могъщъ изразъ на тази подготовка къмъ бунтъ срещу тиранията бѣ илинденското възстание 1903 г. възвестено съ позивъ къмъ населението отъ щаба въ с. Смилево (Битолско). По подвизи и жертви, по героизъмъ и упоритость Илинденската епопея нѣма равна на себе си въ историята на освободителнитѣ борби.

Изминаха се вече 38 години отъ този великъ подвигъ на македонскитѣ и тракийски българи, но споменътъ за него е все тъй прѣсенъ, все тъй ободряващъ и въ моменти на радость или скрѣбь ще си спомняме съ гордость и голѣмъ възторгъ за най-голѣмото дѣло на своя духъ, на своята воля и енергия.

Илиндень — това е една славна, приказна история; Илиндень — лжчезарна звезда, която зисоко надъ насъ блѣсти и посочва пжтя, по който трѣбва да вървимъ, за да служимъ на своя родъ и родина.

Илиндень не е дѣло на шепа луди глави, а на цѣлъ народъ — мжже, жени и дѣди, богати и бедни, прости и учени — въодушевени отъ единъ идеалъ — свободата на родината.

Въ цѣла Македония и Одринско робътъ вдигна оржжие срещу вѣковното турско иго и реши да се бори и да извоюва по-сносенъ животъ. Всички краища взеха участие. Тамъ въ Странджа планина, тамъ по дивния Пиринъ, тамъ въ Бѣласица, Шаръ и Плачковица единъ зовъ се слушаше — свобода или смъртъ.

Най-главното огнище на борба бѣха югозападнитѣ покрайнини на Македония. Сигналътъ се даде въ *Смилево*, но съ страшна сила се прояви въ *Крушово*, Битолско, Охридско и др.

Ето фактитѣ, що говорятъ:

1. Битолската область — отъ 2 августъ до 23 окт. станали 150 сражения, паднали — (746) възстаници.

2. Въ Солунската область — отъ 2 августъ до 23 окт. станали 38 сражения, паднали 109 борци.

3. Въ Скопската область за сжщото време станали 15 сражения, паднали 93 възстаници.

4. Въ Одринската область за времето отъ 6 августъ (Преображение) до 28 октомврий — 36 сражения, убити 56 възстаници, но много повече избити отъ мирното население — жени, деца и мжже.

Презъ цѣлия периодъ на въстанието извършени сж 14 атентати; взели участие въ борбата 20 хиляди борци въ 239 сражения срещу 150 хилядна султанска армия въ цѣлата революционна область.

Къмъ края на ноември възстанието бѣ потушено. Населението бѣ оставено на произвола на сждбата.

Но за слава и честь на борящия се български народъ, духомъ той не отпадна, не проклѣ своитѣ водачи, а ги приюти и запази. Даме Груевъ остана съ своитѣ другари между народа и съ него сподѣли скърби и радости презъ тежката настжпила зима. Свободата не дойде, но дѣлото на Илинденци продължи, борбата за свобода не угасна

Свободнитѣ братя не останаха глухи на тази величава и продължителна борба и въ войнитѣ отъ 1912 и 1915 год. дадоха хиляди свидни чада въ жертва за освобождението на своитѣ братя — роби.

Краятъ на войнитѣ бѣ фаталенъ за българския народъ, въпрѣки тежкитѣ жертви. Въ Букурещъ и Ньои той бѣ разпокжсанъ и ограбенъ. Но следъ 25 години на тежки изпитания и унижения правдата възкръсна — Македония и Тракия сж вече свободни. Дѣлото на илинденци не угасна. То бѣ предвестникъ на получената свобода.

Даденитѣ жертви, изобилно пролѣтата кръвь бѣ залогъ, бѣ вѣченъ протестъ срещу похитителитѣ на свободата ни сърби и гърци.

Илинденци, останалитѣ живи борци, въ продължение на 1/4 вѣкъ упорито и ясно се борѣха и повтаряха пѣсеньта на героитѣ за свобода, за сносенъ животъ и за по-свѣтли дни.

Вѣчна слава на всички паднали борци въ героичнитѣ борби за освоб. на китната ни родина.

Вѣчна слава на падналитѣ германски и италиански чада въ войната, които счупиха веригитѣ на робството и лжчитѣ на свободата озариха нашитѣ братя, които 25 год. пъшкаха подъ най-тежко иго.

Да бжде вѣчна свободата. Всички дружно, единни да градимъ велика и обединена България.

Л. Томовъ

Ржководното тѣло на Илинденската организация

Седналитѣ отъ лѣво на дѣсно — Антонъ Е. Кецкаровъ, Лазаръ Томовъ, Христо Тънушевъ, Василъ Трифоновъ, правитѣ — Лазаръ Гошевъ, Тома Кърчовъ, Дим. Лазаровъ

първата българска радость

Собствено казано тя не бѣше най-първата. Преди нея преживѣхме други две радости, които, следъ нещастията изпитани следъ погрома, обнадеждиха българ. народъ.

Годежътъ и сватбата на нашия царь бѣха първиятъ сигналъ за настжпваще благополучие. Не съ присторена радость въ София и въ цѣлата страна народътъ се весели така, както се веселятъ отъ сърдце и отъ душа свои и близки при женитба на милъ синъ, скжпа дъщеря. По цѣли нощи край двореца на София и изъ всички площади се разнасяха весели хора и пѣсни. По села и градове слагаха се трапези: не само невѣста се доведе въ нашия дворецъ, но династията ни за вѣчни времена се свърза съ славенъ царски дворъ. Царица Иоана е дъщеря на най-издигнатия съвременъ монархъ — Викторъ Емануилъ III — краль и императоръ на Италия — и на Черногорската княгиня Елена.

Втората ни радость бѣ идването на свѣта на княгиня Мария-Луиза, съименица, а по всичко изглежда и онаследила добродетелитѣ на своята благочестива баба, майката на нашия царь, който като нея е облагедетелствуванъ отъ Бога съ най-щастливитѣ характерни белези, които направиха отъ него радость и гордость, надежда и утѣха за цѣлокупния българ. народъ. Великодушенъ и състрадателенъ, простъ въ своитѣ отношения съ всички — отъ най-горното до най-долното стжпало на човѣшкото развитие — у насъ и въ чужбина — а сжщевременно гордъ съ положението, което заема като царь на малкия, бедния, унизения, но отъ друга страна храбрия, достойния, най-достойния отъ всички околни народи, български народъ, таящъ въ душата си добродетели, които му обещаватъ свѣтло бждеще. Самъ той храбръ и преданъ синъ на своя народъ, Борисъ III спечели сърдцата на всички — на старо и младо, на учено и просто, приказенъ царь, за който се говори и който се слави день и нощь изъ градове и села, колиби и палати, между бедни и богати.

16 юний 1937 г. 10 ч. с.

Зачуха се топовни гърмежи. Всѣки се досѣща какво означаватъ тѣ. И всѣки заброи — 1, 2, 3 . . . 18, 19. — сърдцата се напъватъ, ще се пръснатъ. 21, 22, 23, 24 . . . и всѣки зарязва работата си и хуква на улицата — не го сдържа вкжщи. Страхъ го е — радостьта е толкова силна — души го, ще го смачка! А топоветѣ гърмятъ. Нѣма кой да ги брои вече. Всички разбраха и . . . тръгнаха да разнесатъ своята радость, да я измъкнатъ отъ сърдцето си — тя е чрезвичайна, мжчно се понася. Да се сподѣли съ други, да се раздѣли, да се даде часть отъ нея и на други. Всѣки се радва — ликува.

И кой когото срещне поздравява, благославя — хаирлия, берикетлия, честитъ да е, честь да донесе на всички българи. Божия благословия, Божий даръ, награда. Старци треперятъ, млади лудѣятъ. Изпълниха се улици, площади — всички къмъ центъра на града, всички къмъ двореца, тамъ дето току що ангели сж слѣзли отъ небето и величаятъ — слава во вишнихъ Богу, на земли — на българската земя — миръ, въ человѣцѣхъ — всрѣдъ българскитѣ человѣци — благоволение!

Ученици, ученички, напуснали учебни занятия, манифестиратъ своя възторгъ. Улици и булеварди— кога сколасаха! — обкичени съ празднично облеченъ народъ — взиматъ участие въ радостьта. Цѣла София, цѣла България, всички българи по свѣта ликуватъ отъ щастието, съ което Провидението осия сърдцата имъ. Никой за работа не мисли, праздникъ е днесъ — праздникъ за душата, праздникъ за сърдцето. Кжщи и магазини се обкичватъ въ знамена и килими.

Деньтъ, хубавъ пролѣтенъ день, наваля. Едва

отпочинали си манифестанти отново изпълнятъ улици и площади и пакъ пѣсни, пакъ възклицания вседушевни. Вечерьта факелно шедствие съ министри и кметъ начело. Цѣла София до късна нощь отъ радостни възгласи трепери. Сутриньта молебенъ и нова манифестация — презъ двореца. — Царьтъ — отецъ, — Борисъ III — възхитенъ приема съучастието на народа си въ великата му радость.

Дворецътъ гърми. Нестихващо ура достига до слуха на ощастливената майка и закърми тя отрока съ възхищението на цѣлъ народъ.

Следващиятъ праздниченъ день посрещна възторга на пратеници отъ провинцията, дала вещественъ изразъ на чрезвечайната своя радость въ подаръци отъ всесъзможно естество — гължби и агнета, телци и телици, жребета и юнци, дрехи и подноси изпълниха царския домъ.

Заробени братя едва скриватъ своята радость: врагътъ дебне, какъ ще се изрази тя. Затворени въ себе си, предъ домашни икони — иконостаси, тѣ отправятъ топли молитви, блогословии вседушевни, пожелания всесърдечни за крепко здраве и щастие на отрокъ всенароденъ и тѣ достигатъ до Божия тронъ.

Притаили дъхъ, наболѣли души слухтятъ и чуватъ орисници отрекли чудодейна орись. и . . . потръгна на България — всичко на добро. Успокои се страната. Свиха се партийни знамена. Предаде се всѣки на благословенъ трудъ. Зацари миръ и напредъкъ. Благословенъ обиленъ плодъ разнесе славата не земята ни изъ цѣла Европа. Заговори се навсѣкжде отново изъ далечни и близки, изъ приятелски и вражески страни за обетованата българска земя и за нейната горка участь, наложена ѝ отъ хора дребни, отъ зли, отмъстителни нищожества, които, дали ходъ на своята злоба, подготвиха зла участь на цѣлото човѣчество.

Но . . . Богъ забавя, ала не забравя.

Тоя пжть Богъ нито забрави, нито забави. Даде всѣкиму заслуженото — възкръси българската правда въ цѣлото ѝ сияние, и обрадва и царь и народъ, а на княза Симеона провеща славни дни, свѣтло бждаще.

К. Хр.

П. Мутафчиевъ — проф. въ Соф. университетъ

Македония и македонскитѣ българи

Преди години, — по време на балканската война, когато следъ медения месецъ на сръбско-българския съюзъ намѣренията на сърбитѣ да разграбятъ Македония вече бѣха явни и все по-тревожни ставаха веститѣ за насилията, вършени отъ тѣхъ надъ тамошнитѣ ни сънародници, — Вазовъ написа едно изпълнено съ възмущение стихотворение, въ което Македония бѣ наречена най-българската отъ всички български земи.

Тия думи на първенеца въ нашата литература не бѣха поетическа хипербола. Въ тѣхъ се съдържаше една истина и тя днесъ за лишенъ пжть трѣбва да бжде припомнена. Защото Македония е оная часть отъ общото българско отечество, въ която народътъ ни етнически и духовно бѣ и презъ течение на вѣковетѣ си остана най-цѣлостно запазенъ. Въ нея националната ни стихия винаги намираше най-могжщитѣ си въплъщения и въ подемитѣ си достигаше върхове, които като свѣтли знаци вѣчно ще сиятъ въ мрачинитѣ на нашето близко и далечно минало.

Тукъ бѣ родината на Кирила и Методия; на езика на македонскитѣ българи бѣ създадена славянската писменность. Само чрезъ Македония стана възможно най-прославеното време въ цѣлата ни история, вѣкътъ на Симеона, когато България се яви духовенъ вождъ на цѣлото южно и източно славянство и му даде не само книжнина, но и първитѣ наставници.

Въ настжпилия следъ това периодъ нашето развитие пое своеобразни насоки: образованитѣ слоеве на тогавашното ни общество все повече се отчуждаваха отъ народнитѣ маси. Изоставени сами на себе си тия последнитѣ бѣха принудени да дирятъ удовлетворение на духовната си жажда отъ извори, които носѣха не малко отрова. Тъй народниятъ ни организъмъ заболѣ, а съ това стана и разложението на срѣдновѣковната ни държава. Както е известно, катастрофата се разрази при наследника на Симеона. Тя можеше да нанесе още тогава смъртенъ ударъ върху нашия народъ, едва още заживѣлъ съ съзнанието за своята общность, да го декомпозира и превърне въ торъ за чужденцитѣ. И ако тая опасность не настжпи, то бѣ главно поради съпротивата, на която се оказа способенъ тогавашниятъ македонски българинъ. Той бѣ, у когото националната ни и духовна традиция намѣри най-вѣрния си защитникъ, а българското съзнание своята могжща опора. И тоя фактъ не бѣше случаенъ. — Защото, — докато духовниятъ животъ въ българския северъ нѣколко десетилѣтия следъ покръщението бѣ се сложилъ на едно равнище, което го измѣстваше отъ националнитѣ му основи, — Македония живѣеше съ плодоветѣ отъ дейностьта на свети Климента, първиятъ и най-великиятъ измежду всички учители на българската земя. Всеобхванатa и насочена къмъ духовното издигане на народната маса, тая дейность бѣ тъй благотворна,

че създаденото отъ нея не можеше съ нищо да бѫде заличено. Хилядитѣ ученици на светеца, пръснати изъ тамошнитѣ покрайнини, наредъ съ нравствено-религиозната просвѣта насаждаха привързаность къмъ родъ, роденъ езикъ и битъ и къмъ тѣхния закрилникъ — българската държава. Само чрезъ тъй задълбоченото и утвърдено, рѣдко за ония времена съзнание, и чрезъ залѣгналитѣ въ него добродетели и пориви може да се обясни едно отъ най-страннитѣ явления въ старата ни история: изумителната жилавина на Охридска България по времето, когато Прѣславското царство безславно се проваляше. Тукъ въ североизтока, гдето бѣ люлката на старата ни държавность и се намираше нейното политическо срѣдище, би трѣбвало и националната ни съпротива да бѫде най-голѣма. При все това мисията да се спаси народната ни независимость и честьта на българското име бѣ поета тогава не отъ Прѣславъ или Плиска, а отъ Прѣспа и Охридъ. И на Македония ние дължимъ Самуиловата епопея — най-свѣтлата страница въ книгата на срѣдновѣковното ни минало.

Не много отдавна единъ ученъ чужденецъ бѣ ни хвърлилъ упрѣка, основанъ върху много факти изъ това минало, че сме народъ, комуто е достатъчно да загуби само едно сражение, за да си загуби и умътъ. Четвърть-вѣковната борба на Самуиловска България представя най-блестящето опровержение на тая неласкава за насъ характеристика. Докато по онова време народътъ ни отъ всички други български покрайнини, останалъ безъ вѣра въ себе си, навсѣкѫде подлагаше съ примирение глава за робския яремъ, едничко българинътъ тамъ, къмъ Бѣласица, Бабуна и Пелистеръ, не падна духомъ и следъ всѣко поражение се навдигаше все по неукротимъ и готовъ за нови подвизи и жертви, за да спаси държавното наследство на прѣславскитѣ царе. Мѫченически край въ планинитѣ задъ Охридъ и Прѣспа намѣриха тогава и последнитѣ воини за народната ни независимость. Кои и колцина бѣха тукъ срѣдъ насъ тѣхнитѣ събратя, обрекли себе си на подобна жертва за да предотвратятъ края на Прѣславското царство?

Люде отъ голѣмъ ръсть бѣха войводитѣ на Самуила. Тѣхнитѣ подвизи обаче бѣха възможни, само защото бѣха вдъхновявани тамъ отъ съзнанието на маситѣ. А тѣ беззаветно следваха водачитѣ си и при катастрофи, като тия при Бѣласица съ хилядитѣ ослѣпени български синове не можаха да сломятъ тѣхния духъ. Не бѣ сломенъ и тогава, когато Охридското царство падна и въ робство се озоваха всички български земи. Достатъчно бѣ, само две десетилѣтия по-късно, да се яви срѣдъ сѫщитѣ тия македонски българи внукътъ на Самуила, Петъръ Дѣлянъ, за да се вдигнатъ отново тѣ и да очистятъ земята си отъ завоевателя чужденецъ.

Три десетилѣтия по-късно, когато останалитѣ български земи вече отдавна и съ примирение носѣха робската си участь, тамъ при брѣговетѣ на Вардара пламна ново възстание, — следъ първоначалнитѣ си успѣхи сѫщо тъй удавено въ кръвь.

*

Всички тия събития, при които населението въ Македония изпъкваше като единственъ активенъ носитель на българско съзнание, не можаха да не намѣрятъ съответно отражение въ представитѣ на тогавашнитѣ византийци. Завоюванитѣ земи въ Балканския полуостровъ бѣха раздѣлени на нѣколко провинции, всѣка отъ които получи отдѣлно название. Македония сѫщо бѣ превърната въ такава провинция, но само на нея бѣ оставено името България. Съ него бѣ наричана тя презъ цѣлата епоха на византийското робство презъ XI XII вѣкове. Съответно на това за българи считаха византийцитѣ презъ казаното време, пъкъ и следъ него, единствено жителитѣ на тая область. Ние, севернитѣ българи бѣхме за тѣхъ „мизийци“ а най-често и сами се зовѣхме съ регионалното име „загорци“ — жители на задпланинската страна.

Съхранението на народното си име тогава дължехме на своитѣ сънародници отвѫдъ Осогово и Рила, гдето споменитѣ за миналото, както това бѣ тукъ, срѣдъ насъ, въпрѣки че сѫдбата на тия наши сънародници бѣ въ много отношения далеко по-нерадостна отъ нашата.

Робството, подъ което останалата часть отъ народа ни живѣ близу петь стотинъ години, за македонскитѣ българи бѣ започнало много по-рано, още отъ времето на Василия Българоубиецъ, и съ рѣдки прекѫсвания трая цѣли деветь вѣка. При все това тѣ запазиха народностьта си, запазиха ненащърбена и своята земя. Сѣнкитѣ на св. Климента и на Самуила стояха надъ нея и крепѣха съзнанието на синоветѣ ѝ.

И макаръ териториалнитѣ граници на Охридската архиепископия постоянно да се стѣсняваха, за да остане най сетне въ тѣхъ само часть отъ областьта задъ Вардара, нейнитѣ представители до край продължаваха да носятъ гордата титла „архиепископи на Охридъ и на цѣла България“. За да се разбере значението на тоя фактъ трѣбва да се има предъ видъ, че той се отнася и къмъ една епоха, когато името България бѣ съвсемъ изчезнало. И сега, както презъ XI и XII вѣкове, то живѣеше и се подържаше само въ тая свещена земя, гдето народната паметь не загуби връзка съ миналото: предимно тя бѣ земя на българитѣ.

*

Нѣма часть отъ нашия народъ, която да живѣе като македонцитѣ тъй слушено, обособено и до такава степень да е преданна къмъ битовата си старина. На тая тѣхна черта, изработена отъ стремежа имъ да запазятъ своята народность и погрѣшно считана отъ нѣкои у насъ като белегъ на пламененъ сепаратизъмъ, има да благодаримъ ние днесъ за това, гдето българската речь още се чува дори въ далечнитѣ покрайнини къмъ Пиндъ и Грамосъ.

По тази причина сѫщо тъй, чуждитѣ елементи, попаднали въ тѣхната срѣда, безъ да бѫдатъ въ състояние сами да имъ повлияятъ, сѫ се асимилирали отъ тѣхъ или, най-малко сѫ се виждали принудени да усвоятъ тѣхния езикъ. Докато въ нѣкои наши северни земи, гдето живѣеха размѣсени съ турци, българитѣ дори и въ семействата си неотдавна употрѣбяваха турския езикъ, а и днесъ има тукъ цѣли покрайнини, въ които единствено той се чува, въ Македония и презъ най-тежкитѣ времена на робството всѣки турчинъ знаеше български. Въ Солунъ, всрѣдъ чието 150 хилядно разнородно — еврейско, турско и гръцко население, преди войнитѣ живѣеха едва десетина хиляди българи, пазарниятъ езикъ бѣше българскиятъ. Чинов-

ницитѣ, които изпращаше въ Македсния за да посърбяватъ тамошнитѣ българи, накрай сами заговаряха на тѣхния диалектъ.

*

Тази стихийна привързаность на македонскитѣ българи къмъ своето, закърмена отъ едно дълбоко и винаги живо предание, каквото за жалость липсва въ другитѣ наши земи, и утвърдена въ вѣковни страдания и борби, създаде отъ тѣхъ най-жилавото и издръжливо, а въ народностно отношение и най-здравото българско племе.

Не е чудно поради всичко това, че отъ Македония изхвъркнаха и първитѣ искри на новобългарското Възраждане Тя роди Паисия и тамъ на Атонъ, кѫсъ отъ македонската земя, бѣ замислена и видѣ бѣлъ свѣтъ неговата „Славянобългарска история". Македония ни даде и най-раннитѣ книжовници на новото време — издателя на първия църковно-славянски буквaръ (Виена, 1792 г.) Марко Тодоровъ, „българинъ родомъ изъ Разлога", а следъ него Хаджи Иоакимъ Кърчовски и Кирила Пейчиновичъ, автори на религиозно-поучителни приказки печатани на „простѣишїи іазыкъ болгарскїи" въ Будимъ презъ 1814 и 1816 год. Въ Солунъ, градътъ на Кирила и Методия, бѣ отворена презъ 30 год. на миналия вѣкъ отъ дойранеца Хаджи Теодосий Синаитски и първата българска печатница, когато пъкъ измежду всички български градове Скопие първо се вдигна срещу гръцкитѣ владици и сложи начало на движението за народна църква.

Много апостоли и водачи роди тогава народътъ ни и тѣ изпълниха своя дългъ. За винаги и надъ всички тѣхъ обаче ще останатъ осѣненитѣ съ ореола на мѫченичеството образи на двамата Миладиновци. Заради служба на родъ и родина мнозина българи жертвуваха тогава лични изгоди и благосъстояние. Но въ историята на онова време нѣдали има подвигъ равенъ на подвига на охридчанеца Григоръ Пърличевъ, който не проладе българското си съзнание за богатство, почести и слава, а предпочете срещу това тежкия кръстъ на будитель на своя народъ и се самопогреба въ тъмитѣ на едно полувѣковно труженичество, единствена награда за което бѣха само лишенията и турскитѣ затвори. Защото лесно е да се умре за едно дѣло-но нѣма нищо по-трудно отъ това — да се издържи цѣлъ животъ въ страдания и нерадостна работа за него.

Примѣрътъ на тия синове на македонската земя не отиде напраздно. По начертанитѣ отъ тѣхъ пѫтища тръгнаха тамъ хиляди. Всѣкидневниятъ подвигъ стана жизненъ жребий, който млади и стари понесоха, за да го предадатъ въ края на своя пѫть на други, които съ сѫща преданность и твърдость стигнаха съ него до вчерашния день.

*

Но не само въ упорита пасивна съпротива срещу чуждото влияние, а следъ това и въ борба за духовно самоопредѣление и свобода, прояви македонскиятъ българинъ своята национална сѫщность. Още по силенъ изразъ намѣри тя въ борбитѣ му за политическо освобождение Хайдутството, въ което нѣкога народътъ ни търсѣше възмездие и закрила въ бедитѣ си, бѣше въ Македония не по-малко познато отъ колкото тукъ, у насъ. Известната отъ народнитѣ пѣсни Сирма войвода е българка отъ северозападнитѣ македонски покрайнини.

Македонскиятъ българинъ Петъръ Ичковъ е билъ единъ отъ главнитѣ организатори на първото сръбско възстание. Нему Сърбия на Карагеорги е дължала известния „Ичковия миръ" (1805 г.), чрезъ който Портата я признала за отдѣлно княжество. Десетилѣтие и половина по-късно македонскитѣ българи се биеха и въ гръцкото възстание. Началникътъ на българската пехота тамъ е билъ Хаджи Стефчо отъ Охридъ. Като помагаха на съседитѣ си, тѣ може би вѣрваха, че приближаваше часа на своето и на общобългарското освобождение. Независимо отъ Раковски, който постави на хайдутството народно-освободителни задачи, до това съзнание самъ и по свои пѫтища бѣ стигналъ прочутиятъ по онова време синъ на македонската Малешевия Ильо Войвода, единъ отъ участницитѣ въ първата бѣлградска легия. Македония бѣ далечъ отъ Влашко, гдето тогава се стичаше революционната ни емиграция, но въ срѣдитѣ си тая последната броеше не малко македонски синове. Имаше ги и въ четитѣ на Хаджи Димитра и Ботева, а единъ отъ първитѣ апостоли въ търновския окржгъ презъ 1876 год. бѣ увисналъ на бѣсилката—Георги Измирлиевъ отъ Горна Джумая.

Историята на македонскитѣ революционни борби и на съпротивата на македонския българинъ срещу денационализацията, на която бѣ подложенъ презъ десетилѣтията на най-черната му робия, ще има тепърва да се пише И когато бжде разкрита, свѣтътъ ще остане изуменъ отъ нравствената сила на едно население, представяно тъй често отъ палачитѣ му като една безлична и лишена отъ народното съзнание маса. Тогава навѣрно и сами ние ще видимъ колко незначително и бледо предъ подвига, творенъ всѣкидневно въ продължение на десетилѣтия тамъ, ще остане всичко сторено нѣкога тукъ отъ насъ за да извоюваме свободата си. Защото ако на саможертва се обричаха тукъ рѣдки избраници, тамъ къмъ нея се надпреваряше цѣлъ народъ - мѫже и жени, млади и стари — и нѣма село или градъ, нѣма дори и семейство, което да не ѝ е платило кървавия си данъкъ. Ако ние тукъ завещахме на поколѣнията имената на Бузлуджа, Перущица и Волътъ, тамъ всѣки чукаръ носи гордия споменъ на нѣкоя епопея и цѣлата земя е осѣяна съ безименнитѣ гробове на хиляди светци...

*

Имаше време — и то не бѣ далеко задъ насъ, — когато загубената вѣра въ себе си и унинието до такава степень бѣха овладѣли душитѣ ни, че за мнозина нашата роля като народъ изглеждаше вече изиграна. Пораженството шествуваше по земята ни безъ да среща прегради и заразяваше все по-широки срѣди. Накрай то се превърна въ идеология — духовна ликвидация съ цѣлото ни историческо минало и за всичко, заради което народътъ ни се бѣ борилъ и страдалъ. Теоритицитѣ и апостолитѣ на тая идеология, чужди на национални традиции и копнежи, а глухи и къмъ воплитѣ на еднокръвни братя и сестри, не се задоволяваха да проповѣдватъ пълно примирение съ нещастията ни. Тѣ искаха да ни внушатъ, че до тия нещастия сме стигнали, само защото развитието ни е следвало порочни пѫтища, че прегрѣшение сме извършили,

загдето сме искали да видимъ обединенъ народа си и че — за да изкупимъ тая си вина — сме длъжни да молимъ за прошка тъкмо ония, които чрезъ вѣроломство бѣха станали истински виновници за всичкитѣ ни беди.

Изкупителната жертва за всичко — това открито ни се казваше, — трѣбваше да стане Македония: отъ нея и за винаги трѣбвало да се откажемъ.

Задкулиснитѣ вдъхновители на тая идеология знаеха, защо имъ е нуждна тя. Очакванията имъ, че могатъ сжщо тъй лесно да заличатъ българския ликъ на македонската земя, както това имъ се удаде въ Моравско, бѣха се указали напраздни. Всички тѣхни усилия тамъ удряха на камъкъ и ние сами трѣбваше да имъ помогнемъ: съ унищожението на най-здравата часть отъ своя народъ да подготвимъ пълната му и окончатена гибель. Може би въпрѣки насъ провидението ни избави отъ тоя, вече истински и непоправимъ грѣхъ.

Най-голѣмата трагедия на българщината презъ тия години на безпжтица се състоеше въ това, че безвѣрието и унинието опустошаваха душитѣ само тукъ срѣдъ насъ, въ свободнитѣ предѣли на общобългарското отечество. Ония отвждъ, които страдаха стократно по-вече отъ насъ, не имъ се подадоха, а не измѣниха и на гласа на кръвьта. И за това не преставаха да вѣрватъ въ чудото на възкресението и да се надѣватъ.

Изненадани отъ силата на тая вѣра, която едва сега разкриваме, ние стоимъ смутени предъ тѣхъ. Не зная, да ли не е смжтниятъ усѣтъ за виновность, който ни прѣчи да се отдадемъ на радостьта си, че това възкресение вече настжпи.

Лжчитѣ на едно ново бждеще вече блѣстятъ надъ насъ. И когато мисля за него и за голѣмитѣ задачи, предъ които то ни изправя, азъ само въ едно не се съмнявамъ: че ако на народа ни е сждено да поеме отново мисията, изоставена преди много столѣтия, главниятъ залогъ на нейното изпълнение ще бждатъ македонскитѣ българи — най-коравото и силно българско племе.

Изъ сп. „Просвѣта"

изненадата

— Та това София ли е, въ София ли съмъ азъ? задаваше си въпросъ единъ новоосвободенъ и самъ си отговаряше — Боже, Боже! Какви станахме. Вече два месеца откакъ свободата ни опои и все още не й вѣрваме. Ето. Цѣли 20 год. постжпки правихъ да дойда въ София и не ме пускаха, сега съмъ тукъ — колко лесно стана това! — и все още не ми се вѣрва.

— Приказваме си вкжщи: Хайде, на работа — всичко зарѣзахме. Почнахме и да се хранимъ също да е. Па и менъ не подканяте да отворя дюкяна — ще си помислятъ хората — отиде ли тоя човѣкъ нѣкжде, полудѣ ли отъ радость!

— Кой се сѣща сега за работа? — отговарятъ ми. — Та малко ли сме работили? Има време. Нека се нарадва душата ни. Отъ кога сме заочаквали тази радость! И кой й се надѣваше толкова скоро, така ненадейно да дойде. Не видишъ ли — цѣлъ народъ празднува. Великденъ—день-два-три — и до година пакъ. Тоя великъ день не всѣкога се случва, Цѣли 1000 год. българинътъ го чака и едва доживѣхме да го видимъ.

Така живѣятъ, въ тоя духъ се водятъ разговоритѣ въ бълг. семейства. Свобода е това! Съ какво може да се сравни тя! Какво друго съ такова оживение се очаква!

Изненадата е обща — за цѣлия народъ.

— Вѣрно ли е? всѣки те пита, па завърти глава, позасмѣе се и... самъ си отговаря.

Неправдата, жестокостьта, гаврата — не само за насъ българитѣ, — бѣше тъй тягостна, така угнетяюща, толкова съкрушителна и неочаквана — всѣки се отврати отъ жестоко-сърдечието проявено край Парижъ, особено следъ провещаното отъ Уилсона самоопредѣление на народитѣ съ прословутитѣ негови 14 тезиса.

Обществото на народитѣ, създадено да бди върху прилагането на договоритѣ, договори, все предвиждащи нѣкакви макаръ и минимални малцинствени права, О. Н., създадено нарочно, за да измѣни нѣкои мжчно приложими клаузи на мирнитѣ договори, тоя най-висшъ сътворенъ до сега международенъ институтъ, управляванъ отъ първитѣ държавни мжже на великитѣ сили, извърши дѣла, които отвратиха свѣта.

Историята нѣкога ще окачести тоя свѣтовенъ аеропагъ не като събрание на държавници, отговорни за преуспѣването на обществата, а като сборище на фокусници, които правѣха бѣлото черно.

Не бѣше достатъченъ обиратъ, официалниятъ обиръ, който се извърши върху България — отнеха ни земитѣ, обраха ни калта отъ подъ ноктитѣ, както се казва, и ни сложиха подъ пълна опека. Озлоблението бѣше толкова жестоко, жаждата за мъсть — тъй неутолима, настървението за българска кръвь — така свирепо!

Липсватъ, но ще се събератъ данни, които ще установятъ жертвитѣ, които българинътъ даде ей така просто нахалость — българи бѣха убивани за удоволствие на завоеватели, които имаха нахалността да се титулуватъ освободители на поробенитѣ и които се тъкмѣха да разширятъ владенията си, за да иматъ на разположение нови жертви, върху които да проявяватъ своя садизъмъ.

Въ страната, която завладѣха, тѣ не вложиха никакви грижи за културни или материални придобивки. Цвѣтущи градове обърнаха въ мъртвила. Цельта бѣше да се трови душата на поробения, да се обира, да не му се дава никакъвъ просторъ за възходъ и всичко това се вършеше преднамѣрено: „Доведи масата до просяшка тояга, за да тръгне тя подиръ тебе" — това бѣше максимата, която имъ служеше за начало.

Видни бълг. семейства бѣха лишени отъ създаденитѣ отъ редъ поколѣния блага. Най-достойнитѣ членове, стълбоветѣ, на хиляди бълг. семейства бѣха захвърлени нѣкжде изъ острови или затвори и измжчвани по най-ужасенъ начинъ нарочно, за да могатъ по-лесно да напуснатъ „блажения" земенъ животъ, който „освободителитѣ" щедро имъ осигуряваха.

Когато се събератъ имената на всички паднали подъ вражески ятаганъ невинни наши достойни

братя, ще си състави грамаденъ поменикъ, който ще сложимъ предъ дверитѣ на озлощастената заробена страна за срамъ и осжждане творцитѣ на Ньои, на създателитѣ на пъкъла въ иначе благословената наша родна земя.

Свободната часть отъ българското отечество бѣ подложена на най-срамни издевателства. Да се опогроми духътъ на българина, бѣ една отъ задачитѣ на нашитѣ съседи. Специални служби бѣха се създали изъ легации и държавни канцеларии да следятъ всѣко проявление словомъ или дѣломъ за извоюване еднакви права на поробения братъ. Безсрамието стигна до тамъ, че за нищожни поводи правѣха се официални постжпки, подаваха се ноти, често пжти колективно, отъ представителитѣ на Балканското споразумение, струпваха се дивизии покрай границата ни. Ключъ се сложи на устата на българина. Жестокосърдъ, страхотенъ врагъ се опита да смрази волната душа на българина.

Положението бѣше станало непоносимо. Не можеше да се диша. Забранено бѣше да се споменава каквото и да е, даже и името Македония. Последната бѣше изпаднала въ положението на сиракъ въ ржцетѣ на жестока, на бездушна мащеха — кжса месата й отъ бой и не й дава да изохка — въ плача поне да намѣри облекчение на страданията си.

Тежъкъ камъкъ бѣ падналъ на сърдцето. Никакво облекчение не настжпваше, не проблѣсваше. Никой, обаче, не изгуби вѣра, че това положение не ще бжде вѣчно, че не ще се намѣри отдушникъ нѣкакъвъ на миязмитѣ, които бѣха се наслоили и които застрашаваха сжществуването на свѣта. Съ тази надежда лѣгаха и ставаха поробенитѣ. Само опоенитѣ отъ щеславие смѣтаха, че блаженството имъ е безконечно и пръскаха озлобление и съскаха противъ всѣка помисъль за накърнение на заграбени блага, които считаха свещено тѣхно право.

Заслепени отъ величието, което имъ бѣ внушено отъ тѣхнитѣ създатели, величие, което нѣмаше никаква реална стойность спрѣмо силата на нестихващия воененъ ураганъ, който се бѣше надвесилъ надъ главитѣ имъ, тѣ не видѣха своето нищожество и изпречиха лихъ юмрукъ предъ халата, която ги повлѣче и унищожи, и откри ликоветѣ имъ въ всичката тѣхна грозота и пошлость.

И камъкътъ, който бѣ легналъ на сърдцето ни, се отвали тъй неочаквано, така ненадейно и ние се видѣхме въ положението на птичка пусната на волность и хвръкна духътъ ни въ висинитѣ и възпѣ славата и величието на нашата свобода, славата и величието на нашитѣ освободители. И понеже лжчитѣ на свободата, очаквахме съ такъво ожидание, а тѣхното сияние бѣ ни препречвано при всѣки опитъ, при всѣка помисъль за приближаването ни до него, и понеже тя, свѣтлозарната свобода, така свѣткавично прочисти задушливата атмосфера, която ни обикаляше, толкова силно озонира въздуха, който дишахме, тя ни опои, зашемеди ни.

Несвикналъ, неприспособилъ се още на силното въздействие, което прочистената отъ свободата атмосфера упражнява върху организъма му, отпусна се, отмалѣ българинътъ и пита — истина ли е това, истина ли правдата възсия, свободата възкръсна ли вече?

К. Хр. С.

Чужденци за черковно-учебното дѣло въ Македония

Рихардъ фонъ Махъ, известенъ нѣмски ученъ и писатель, въ книгата си „Екзархийската область въ Турция“ (1906 г.) специално за Македония дава следнитѣ дани: пространство — 67725 кв. клм. — жители — българи 817,380 екзархисти, 348,590 — българи патриаршисти — 150.000 българи мохамедани, 204 367 гърци, 67,865 власи, 524,845 турци, албанци, цигани, евреи, разни — 184,300 или всичко население 2,297,347 души.

Въ църковно отношение Македония бѣ подѣлена на 14 епархии — 7 съ титулярни архиереи — Пелагониската, Охридско Преспанската, Скопска, Велешка, Струмишка и Неврокопска и 7 безъ митрополити — Мелнишка, Драмска, Сѣрска, Солунска. Монастири 62, 1294 църкви, 294 параклиси, 1132 свещеници, архиерейски намѣстници — 40, председатели на църковно училищни общини — 60

Известниятъ професоръ Густавъ Вайгандъ въ съчинението си „Националнитѣ въжделения на балканскитѣ народи“ Лайпцигъ, 1898 год. говорейки за учебното дѣло въ балканскитѣ страни съобщава, че презъ 1899/90 учебна година Македония е брояла 719 български училища съ 36, 674 ученици, а кралство Сърбия — 1105 у-ща съ 85887 у ци, или въ Македония се падатъ 1 учплище на 1114 жители, 1 ученикъ на 21·22 жители, а въ Сърбия — едно у-ще на 2,093 жители и 1 ученикъ на 27 жители.

Чехскиятъ публицистъ Владимиръ Сисъ въ книгата си „Новий Балканъ“ твърди, че презъ 1907/8 учебна година въ Македония сжществуватъ 802 у-ща съ 54,297 ученика и 1387 учители, а въ книгата си „Македония“, стр. 91, прави следния изводъ за учебната 1911/2 година:

На сто души макед. българи се падатъ 6 у-ка
„ „ въ Ромъния „ 5·9 „
„ „ въ Сърбия „ 4 „
„ „ въ Гърция „ 3·7 „

Професоръ П. Милюковъ, известенъ руски държавникъ, въ книата си „Загубитѣ на българското племе“ дава следнитѣ дани: въ Македония и Одринско изгубени:

2 мжж. гимн.	съ	28	учит. и	503	учен.
2 девич.	„	22	„	446	„
5 педаг. у-ща	съ	64	„	832	„
1 търг. гими.	съ	10	„	150	„
3 духов. у-ща	съ	24	„	260	„
1273 основни	„	1880	„	72454	„
88 класни	„	238	„	4419	„

Всичко: 1374 у-ща съ 2266 учит. 79,064 учен.

Въ последното турско време Македония броеше 1331 черкви, 294 параклиса и 100 манастири.

ЕДНО ПЪТУВАНЕ ВЪ МАКЕДОНИЯ

На 21 юний сутриньта въ 10 ч. потеглихме съ лека кола за Скопие. Следъ 23 години пакъ въ старославния гр. Скопие. Радость голѣма изпълни душата ми. Минахме Владайския проходъ, наклонихме се къмъ Пернишкото поле, извора на черното злато, и до като се нарадваме на зеленината и стратегическия усетъ на Кракра Пернишки, пристигнахме въ Радомиръ. Само една минута и полетѣхме презъ полето Конявската планина, Кюстендилското поле (овощната градина на България) и ето ни на площада въ Кюстендилъ. Спрѣхме за малко, обѣдвахме и бързо, бързо потеглихме за Деве-баиръ. Въ 1 ч. бѣхме на границата. Нѣма вече ни телени мрѣжи, ни ями, ни сръбски войници. Цели 23 години никой не минаваше границата, а сега свобонно всѣки си върви да види близки, да види своя братъ. Защо ли бѣха тѣзи жестокости на сръбската власть? Свободно можеше да отидешъ въ Китай, въ Патагония, въ о-въ Тасмания и

кждe ли не, но само отъ България въ Македония не можеше да отидешъ; хиляди препятствия — до като се отчаешъ и си речешъ — „остави пòврага му". Отъ Деве-баиръ до Паланка пѫтьтъ е повреденъ. Сега стотици работници го поправятъ. Срѣщнахме селяни, мѫже и жени връщайки се отъ пазара, радостно ни поздравляваха и заставаха отстрани на шосето. Изъ пѫтя разхвърлени тукъ таме останки отъ повредени и изоставени коли напомняха за устрема на германскитѣ храбри войски.

Въ 2 ч. бѣхме въ Паланка. Малъкъ градъ, бѣденъ. Сръбскитѣ власти нищо не сж направили за благоустройството му, понеже е съ българско население. Минахме презъ града и спрѣхме на площада, не далечъ отъ читалището. Повикахме стария учитель Йорд. Апостоловъ — старъ приятель отъ университета, съ който отдавна не се бѣхъ виждалъ. Мили спомени си възобновихме. Разказа ни тжжни истории отъ робството. На паланчани предстои работа: благоустройство, хигиена, залѣсяване на голитѣ баири, овощарство по примѣра на Кюстендилъ и пр.

Въ 3½ ч. потеглихме за Куманово. Вървимъ по долината на Крива рѣка (Паланечката рѣка), по която се редятъ ниви съ житни храни, лозя, оризища, овощия и пр. доста примитивно обработени, но сѣидбитѣ добри. Къмъ 4½ часа се изкачихме на стратегическия пунктъ — Страцинъ, дето сръбскитѣ войски сж били разбити и отхвърлени въ бѣгъ отъ германскитѣ танкове. Откри се предъ очитѣ ни Кумановското поле, съ плодородния си черноземъ, житница. Обширно поле посѣто повече съ пшеница, ечемикъ, царевица и лозя. Въ 6 ч. бѣхме въ Куманово.

Въ въображението ми бѣ ликътъ на Екатерина Симидчиева падната жертва зарадъ родината. Куманово има 20 хиляди жители, по срѣдата прави и чисти улици. Познава се, че е центъръ на богата земледѣлческа околия.

Спрѣхме се въ центъра. Виждатъ се следи отъ бомбардировкитѣ особено по краищата. Срещнахме се съ група кумановци и съ стария познатъ Теодоси Джартовъ, старъ учитель, първи кметъ на града, който първи съ протоколно решение на общинския съветъ присъедини Куманово къмъ майката отечество. Всички ме питаха: „кога ще ни дойде бай Кр. Лазаровъ, нашия войвода". Народътъ почита своитѣ герои, възпѣва дѣлата имъ и се интересува за живота имъ.

Въ Куманово е нуждно да се открие земледѣлческо училище, образцови стопанства за примѣръ и подражение

Въ 6½ ч. потеглихме по хубавото шосе за Скопие. Другаритѣ ми за първи пѫть пѫтуваха по тия земи и особено се възхищаваха на плодороднитѣ Кумановско и Скопско полета,

Въ 7½ ч. бѣхме на площада въ Скопие. Минахме шумния Вардаръ по Дранговия мостъ.

Скопие, старото Скупи, е голѣмъ и сравнител-

но благоустроенъ градъ съ 84 хиляди жители.

Оставихме колата и отидохме на срѣдата на каменния мостъ. Пленителна картина се откри — рѣка Вардаръ, Шаръ съ Люботрънъ, Водно, Скопска Черна гора — едно съчетание отъ природни красоти. Новата часть на града е отъ лѣвия брѣгъ на Вардара, дето сѫ общественитѣ заведения и гарата. Хубаво нѣщо е паркътъ покрай Вардара, гарата, театърътъ и пр.

Сутриньта на 22 юний рано обиколихме около Вардара и се любувахме дълго на Шаръ планина и посѣтихме черквитѣ Св. Богородица, Св. Димитрий и Св. Спасъ съ прочутата рѣзба на дебърчани и галичани. Историческитѣ ценности на Скопие сѫ: Куршумли ханъ (затворъ), безистена, Калето, (крепостьта), мраморнитѣ джамии, водопровода и пр.

Посетихъ зданието на педагог. училище, дето съмъ нѣколко години живѣлъ като учитель и надзиратель въ пансиона, но за моя скръбь то е разрушено отъ бомбардировката.

презъ тази война отъ бомбардировкитѣ.

Околностьта на Велесъ има хубави лозя, зеленчуци, овощия и макъ. Предстои на велешкитѣ жители работа за благоустройството на града. Велесъ има намаление въ населението. Лесно обяснимо. Населението емигрирало поради тежкитѣ полит. условия. Вѫзелъ е на пѫтища — шосейни и желѣзнични за Битоля, Скопие, Щипъ и Солунъ.

Късно вечерьта пѫтувахме отъ Велесъ до Прилепъ. Минахме Градско-Плетварския проходъ Прилепъ е стариненъ градъ; запазилъ турския си типъ съ 25 х. жители.

Сръбскитѣ власти нищо ново не сѫ създали. Интересни исторически ценности сѫ черквитѣ, „Св. Благовещение", „Св. Никола" и „Св. Димитъръ". Хубаво нѣщо е рѣзбата на първата. Не далечъ отъ града сѫ Марковитѣ кули, а въ подножието имъ е Вароша. Монастирътъ Трѣскавецъ на 20 клм. отъ града е съ голѣмо историческо значение, има хубавъ имотъ.

Изгледъ отъ Охридъ

Скопяни иматъ голѣми заслуги за българщината. Тѣ първи въ 1828 г. подигнаха църковния въпросъ. Скопие даде голѣмия войнъ, писатель и ораторъ полк. Борисъ Дранговъ, В. Аджеларски. Голѣмъ и заслужилъ българинъ бѣ Гьоре Китинчевъ, кметъ на Скопие презъ 1915—18 год., баща на сегашния кметъ Спиро Китинчевъ.

Хубавъ и приятенъ обектъ за любители на природни красоти е електро-инсталацията при монастира Матка.

Скопското поле е плодородно, посето е съ житни храни, лозя, овощия, зеленчуци, тютюнъ и пр.

На 23 юний под. об. потеглихме за Велесъ. Минахме презъ полето и на 26 километъръ стигнахме Катланово, дето наблизо сѫ минералнитѣ извори; минахме р. Пчиня и се покатерихме изъ хълмоветѣ, по които извива шосето. Въ 5 часа бѣхме въ Велесъ. Велесъ е разположенъ амфитеатрално, като Търново по двата брѣга на Вардара съ будно българско население. Родно е мѣсто на Райко Жинзифовъ, Кост. Джинотъ, проф. Гьорговъ и атентаторитѣ („гемиджиитѣ") на банката въ Солунъ. Велесъ е билъ винаги на предна линия въ защита на българскитѣ национални интереси. Въ града е развито занаятчийството, има маслобойни фабрики, фабрика за глинени издѣлия и пр.

Историч. старини сѫ: Кулата съ часовникъ, монастира Св. Недѣля, черквата „Св. Пантелеймонъ", дето сѫ погребани нѣколко храбри офицери убити презъ войнитѣ. Много е пострадалъ

На 23 пр. об. минахме презъ обширното Пелагонийско поле, житницата на Зап. Македония, посѣто навсѣкѫде, най вече съ житни храни. Пристигнахме рано рано въ Битоля, бабамъ Битоля. Сега е съ 32,000 ж. много по-малко отколкото въ турско време. Градътъ красиво разположенъ въ политѣ на Пелистеръ планина на р. Драгюверъ.

Битолчани бѣха на първа линия презъ Илинденското възстание. Мило ми бѣ да видя живитѣ борци отъ това голѣмо дѣло — Илиндень. Видѣхъ ги у М. Кьосевъ. Събрахме се и поразмѣнихме радостни мисли по свободата. Интересна е черквата „Св. Недѣля". Кандилопалецътъ ми разказа всичко. Намѣрихме гроба на обѣсения въ 1905 г. отъ турцитѣ революционеръ Ал. Турунджовъ и на нѣколко бълг. офицери паднали отъ войнитѣ. Битоля, Смилево и Крушово сѫ свети за насъ мѣста. Въ Смилево се възвести съ камбанния звънъ, даде се сигнала за възстанието — 1903 г.

На 25 юний отъ Битоля по прохода Гявато презъ Рѣсенъ въ Охридъ. Рѣсенъ е потъналъ въ овощни градини. Още като слизахме отъ височината блѣсна Прѣспанското езеро и Галичица планина. Рѣсенъ е родно мѣсто на Тр. Китанчевъ и Андрей Ляпчевъ. Надвечеръ пристигнахме въ историческия Охридъ, разположенъ на северо-изт. край на езерото. Гледамъ, гледамъ и немога да се нагледамъ на прелеститѣ на града и езерото. Много пѫти ми е разправялъ г. А. Кецкаровъ за Охридъ, но това, що видѣхъ, далечъ надминава всичко казано. Исто-

рически ценности сѫ: Крепостьта на Самуила, черквитѣ Св София, Св. Иоанъ, Св. Климентъ и пр.

Охридското езеро заема 268 кв. клм.; разположено е на 690 м надъ морското равнище. Прѣспан ското ез. — 286 кв. клм. и 863 м. надъ морското равнище. Водитѣ на Прѣспанското езеро подземно презъ Галичица се вливатъ въ Охридското езеро и даватъ началото на р. Дринъ. И двете тѣзи езера сѫ пълни съ разнообразна риба и даватъ поминъкъ на населението.

Охрида синь е българската светиня. Всѣки българинъ трѣбва да посети тази българска крепость, да види столицата на Самуила и просвѣтния центъръ на Св. Климента.

Върнахме се на 27 въ Битоля и заминахме за Леринъ, Въ 11 ч бѣхме въ града. Хубавъ градецъ, съ будно и родолюбиво бълг. население което говори чистъ български езикъ.

Отъ Леринъ покрай Островското езеро въ 3 ч. бѣхме въ Воденъ. Спрѣхме се въ центъра на града. и веднага потърсихме нашия представитель при германскитѣ власти Г. Саракиновъ, родомъ отъ Воденъ. Заедно съ него обиколихме града, любувахме се на водопадитѣ и на чудната гледка къмъ мѣстността „Лѫгъ", потънала въ овощни градини. Никѫде не съмъ видѣлъ такава хубава природна картина Хубаво е Воденското поле, потънало въ зеленина, напоява се отъ р Вода, заградено е отъ Дурла планина, Паякъ и Нидже.

Съ право В. Кънчевъ се възхищава най-вече отъ Воденъ.

Отъ Воденъ потеглихме за Солунъ презъ Енидже-Вардаръ Енидже-Вардарци сѫ бѣжанци. Тѣ сѫ пръснати изъ България — въ Бургасъ, Асеновградъ и пр.

Нѣма и Енидже-Вардарското езеро, изсушено е и обърното въ обработваема земя. Въ ума ми нахлуватъ мисли и спомени за Апостолъ войвода и за неговитѣ революционни подвизи изъ езерото — борбата му съ турци и гърци е описана въ II томъ на О. Б на Македония отъ Хр Силяковъ.

Въ 5 часа бѣхме въ Солунъ. Голѣмъ и хубавъ градъ, търговско пристанище Посетихме веднага българския клубъ и се ориентирахме за всичко, що ни бѣ потрѣбно.

Клубътъ бѣ пъленъ съ българи. Сутриньта на 28. обиколихме града да видимъ бълг. мѫжка гимназия, и съ скрѫбь на сърдцето си нищо не намѣрихме.

Градъ Солунъ е сега колкото София. Въ града има разни народи, но полицията е още гръцка.

Преди войнитѣ българитѣ имаха 3 гимназия — мѫжка, девическа и търговска — нѣколко основни училища и прогимназии. Въ продължение на 23 год. всички училища сѫ били затворени и българската речь забранена.

Отъ Солунъ на другия день потеглихме за Сересъ презъ Лахна, Круша планина и Бешикъ дагъ. Сѣрското поле хубаво се вижда отъ Круша, но езерото Тахино не блести отъ далече — изсушено е и земята обработена.

Границата е на моста на Струма при с. Орлякъ Цѣлото поле бѣ вече ожънато и кръстцитѣ единъ до другъ като снопи наредени. Нѣма по плодородно поле въ Балк. п-въ отъ Сѣрското. Почвата му е наносна отъ р. Струма. Дълго е 80 клм. а широко 20 клм. Сега р. Струма е канализирана и се използува за напояване. на полето.

Изгледъ отъ Леринъ

Наредъ съ житнитѣ храни, много ниви сѫ посети съ памукъ, тютюнъ, макъ, сусамъ, лозя, зеленчуци, Гр. Сересъ има 42,000 хиляди жители, въ

(Продължава на стр. 11)

Командирътъ на една германска часть, напускайки България, е отправилъ до командира на една българска часть възторжено благодарствено писмо, въ което се казва:

„Минавайки Дунава още единъ пѫть поздравляваме бѣло-зелено-червения цвѣтъ на хубавата българска страна, която ние презъ последнитѣ нѣколко седмици смѣтахме като наше второ Отечество.

Азъ Ви благодаря отъ името на моитѣ войници за многото доказателства на другарство и приятелство, които ни бѣха указани отъ Васъ. Ние се раздѣляме отъ нашитѣ храбри приятели съ благодарность и най-хубави пожелания за бѫднинитѣ на българския народъ.

Ние нѣма да забравимъ никога гостоприемството Ви. Важното е единъ пѫть за винаги да победимъ неприятеля и чрезъ това да дадемъ на Европа дългоочаквания миръ.

центъра е благоустроенъ, а въ краищата — Долна и Горна Каменица — изоставенъ. Има развита търговия, занаятчийство и земедѣлие. Преди войнитѣ въ града е имало българско мжжко педагогическо училище, при което е имало и III класно — прогимназия. Въ него сж учителствували видни общественици и революционери. Педагогическото училище даде преданни работници въ просвѣтата и въ политическитѣ борби за свободата на родината.

Не далечъ отъ града се намира с. Баница, дето падна убитъ отъ вражески крушумъ любимеца на народа, апостолътъ Гоце Делчевъ. На 1 и пол. ч. отъ града се намира историческиятъ монастиръ Св Иванъ Продрумъ обграденъ съ маслинова гора и кипариси. Монастирътъ притежава ценни имоти.

новоосвободенитѣ земи въ Македония се завърши. Навсѣкжде по градове и села слушахме само български езикъ, който четвъртъ вѣкъ бѣ забраненъ отъ гърцитѣ и сърбитѣ. Населението е будно и предприемчиво съ повишено национално съзнание.

Македония е красива и плодородна земя, а не чукари. Природата ѝ е разнообразна — високи планини съ хубави гори, плодородни долини и полета, оросявани отъ Места, Струма, Вардаръ. Наредъ съ житата, въ Македонскитѣ полета вирѣятъ отлично и по-скжпи културни растения като памукъ, сусамъ, анасонъ, оризъ, тютюнъ, лозата, маслини, нарове, смокини, портокали, лимони и пр.

Свещ. Ив. Илиевъ

Изгледъ отъ околностьта на Воденъ

Спасъ Шемовъ

За бждащата просвѣта на градъ Сѣресъ нуждно е да се отвори гимназия и земедѣлско училище, а крайнитѣ квартали да се благоустроятъ и изчистятъ.

Отъ Сѣресъ минахме презъ Демиръ Хисаръ (Валовища), дѣто гръцкитѣ власти нищо не сж направили въ продължение на 23 години. Не далечъ отъ гарата сж минералнитѣ извори, а на западъ се вижда крепостьта Маркови кули и дивната Бѣласица. Отъ Демиръ Хисаръ до Кулата се пжтува по Рупелското дефиле между Бѣласица и Спигелова планина. Пжтьтъ лжкатуши покрай Струма и увлича пжтника съ красивитѣ брѣгове и съ бункеритѣ на нѣколко мѣста.

Съ пристигането ни на Кулата обиколката ни изъ

Голѣмо богатство и чудна красота сж Македонскитѣ езера, пълни съ разнообразна риба. Вземете напр. Охридското, Преспанското, Костурското, Охридското, Дойранското и пр. — това сж пленителни кжтове, приятни лѣтовища.

Македония е богата още съ минерални води и изкопаеми богатства. Отдавна тя се слави съ руднитѣ си богатства, каквито тепърва ще се проучатъ и използуватъ.

Македония, най-после, е люлката на нашата просвѣта. Тя е пълна съ исторически ценности и съ цѣлокупното ѝ присъединение къмъ майката родина, българинътъ ще си отдъхне, ще си отпочине и сжщевремено ще импулсира къмъ културно-просвѣтенъ и стопански възходъ. **Л. Т.**

Илинденци въ новитѣ земи

Свещеникъ Иванъ Илиевъ Шивечки, 67 годишенъ, е родомъ отъ с. Шивецъ, Кавадарско. Преданъ служитель на народнитѣ ни идеали презъ турския режимъ въ Македония, той е билъ винаги въ услуга на Македоноодринския рев. комитетъ. Въ 1901 година е превеждалъ презъ рѣка Черна за зап. Македония голѣмия революционеръ-войвода Борисъ Сарафовъ съ четата му отъ 70 души. Подозрѣнъ отъ турската власть, че е активенъ членъ въ комитета, той билъ прогоненъ въ България презъ 1907 г. По време на „хуриета" връща се въ родното си село и презъ 1912 г. бива осжденъ на 15 г. затворъ като съучастникъ въ революционното дѣло. Освободенъ е презъ Балканската война и се прибира на работа въ селото си като българинъ свещеникъ. Новитѣ поробители, обаче, сърбитѣ, които надминаха всички по звѣрствата си, презъ 1919 г. арестували сжщия свещеникъ и следъ тригодишенъ затворъ разпопили го, само защото се е държалъ като здравъ българинъ.

Цѣли 18 години той не е излизалъ отъ селото си и чакалъ да блѣсне правдата, да дойде свободата, за да се обади вече между другаритѣ си въ България пакъ като български свещеникъ.

Заедно съ казания свещеникъ сега се радва на свободата въ своя роденъ край и Спасъ Шемовъ, който сжщо е билъ борецъ противъ турското и скрѣбско иго въ Македония. На тѣзи двама труженици за народни идеали пожелаваме дълъгъ животъ въ свободна България, а ония, които загинаха отъ сръбскитѣ звѣрства на Тиквешкитѣ села Богъ да прости и вѣчна паметь!

И. И.

ода на св. климентъ

Ей тамъ, кждето днесъ
Се дига урнебесъ*)
Где топове ехтятъ
И хвърчила летятъ,
Сипятъ огънь, жупелъ,
Сѣятъ смърть и гибель,
Талянци съ албанци,
Англичани съ гърци
Оспорватъ земята
На нашитѣ дѣди,
При Пеодери, Преспа,
При Деволъ и Мокра,
При Пограденъ и Дринъ
И при Охрида синь,

Духъ великъ, възвишенъ,
Отъ Бога изпратенъ,
Озари, огрѣя
Рода българския —
Като слънце лѣтно,
Сяйно, животворно
Той стопли сърдцата,
Просвѣти душитѣ.

Въ царский дворъ обичанъ,
Таченъ и почитанъ,
Пойде всрѣдъ народа,
Да е на свобода.
Отъ милости царски
Прие той даръ братски
Царска работливость,
Съ усърдие, ревнивость,
На Царя книжовникъ
Да бжде сътрудникъ.

Служитель Господенъ,
Наставникъ народенъ,
Той писа, превежда
Книгитѣ свещени
На родний ни езикъ.
Хилядници жъдни
За разумъ, просвѣта
Учи неуморно
По новитѣ слова,
Самичъкъ той открилъ
И на блага земни
Учи той народа —
Череш'тѣ прочути
На Охридъ престолни,
По-сладки отъ меда,
Кат' душата блага
На милий учитель,
Пастира светитель,
И други полезни
Растения плодни
Самичъкъ пренесе
Изъ чуждитѣ страни. . .

О, времена славни
Времена на възходъ,
На подвизи дивни,
Върнете се при насъ! . .

И ти, учителю,
Климente преблагий,
Моли Бога Отца,
Да създаде отъ насъ
На родина мила
Чеда всеотдайни
И на твоя подвигъ
Потомци достойни! . .

Тр. Дор.

*) Силенъ тропотъ като че небесата се срутватъ.

за свободно крушово

Животътъ замираше. Мракъ настана въ душитѣ на хората. Свѣтътъ бѣше пустиня, въ която горѣха душитѣ на робитѣ. И презъ това време на плачъ и сълзи, на злоба и мъсть българскиятъ народъ, смѣлъ и гордъ не приклони глава предъ ничия сила — не стана покорна рая. Той никога не падна духомъ и не престана да живѣе съ надежди за по свѣтли дни. Когато враговетѣ отъ изтокъ и западъ, отъ северъ и югъ опустошаваха по родната ни ширъ всичко българско, когато народнитѣ ни свѣтилища биваха угасвани едно следъ друго, оставаха още милиони невидими и недосегаеми кандилца неугасими, за да се впламенятъ сетне въ стихиенъ огънь.

Далечъ на западъ, въ усоитѣ на Баба планина, сгушено въ кичести гори, гордо и осамотено като народенъ стражъ *Крушово величаво* „орловото гнѣздо“ устояваше на стихийнитѣ бури които народътъ ни превъзмогна отъ вѣкове и до днесъ. Тамъ при Кале и Струга, на Гуменя и Порта, на Слива и Бушева Чешма, Никола Каревъ потайно поведе народа къмъ бунтъ.

Възстана робътъ. Илиндень величавъ записа съ кървавъ мечъ нова страница въ историята на българското племе. Илиндень, епопея въ свѣта незнайна, осия Крушово съ първия лжчъ на свободата.

. . . Кръстѣха се жени и старци. Прегръщаха се майки и синове. „Христосъ възкресе!“ — вестяха тѣ съ лица просвѣтлени отъ радость.

А тамъ горе, въ канаритѣ при Мечкинъ Каменъ, Питу Гулевъ, Георги и Ставре. . . паднаха безчетъ юнаци въ кървавъ бой. Никой не видѣ какъ умираха. Само гордитѣ орли гледаха светата имъ жертва и вдигаха месата имъ въ висинитѣ.

. . . Страхъ и трепетъ обхвана жителитѣ на изгорѣлия и съ топове ртзрушенъ градъ. Нещастно Крушово! —

Но престанаха теглата за Крушово! Народътъ преживѣ ново робство!

И не спре стихийната борба. 22 години новиятъ потисникъ бичува съ мечъ и огънъ, като изтръгваше изъ младенческитѣ гърди българското слово! Но 22-тѣ години на духовенъ мракъ не сломиха

майчиния говоръ, българската речь! 22 години въ трепетъ и неволя майкитѣ кърмѣха рожбитѣ си въ български духъ.

И най-сетне Крушово е свободно!..

Настана день на радость, день на величие и свобода, день на отдихъ и народна слава! И ето! — Народътъ съ китки въ рѫце, съ прегръдки и целувки посрѣща българската войска! Улицитѣ сѫ послани съ килими, за да минатъ върху тѣхъ войницитѣ, защото копнѣеха крушовчани да се почувствуватъ свободни. Плаче народътъ отъ радость, целува шинелитѣ на войницитѣ, целува и земята, върху която стѫпватъ скѫпитѣ гости. Плачемъ всички, и войска, и народъ. Сърдцата сѫ отворени и жадно поематъ дъха на свободата. Сестри прегръщатъ свои братя! Богъ и небо се радватъ на това свѣто дѣло. Редицитѣ на войницитѣ следватъ безъ спиръ, а сълзитѣ не изсъхватъ!

Благословена да бѫде земята на нашитѣ дѣди, които я оросиха съ кръвьта на хилядитѣ свои чеда! Благословенъ да бѫде подвигътъ ва българския народъ! Благословена да бѫде свободата и да пребѫде тя въ тази страна во вѣки!

Никола Дрѣнковъ

Ключъ на българщината въ западна Македония — Битоля

Чужденци, които сѫ имали въ миналото случай да посетятъ и изучатъ западна Македония, наричатъ Битоля „ключъ на търговията" на цѣлата тая область. Така я именува напр. русинътъ Скрябинъ, който е билъ вицеконсулъ тамъ презъ 1884 г. Въ народностно отношение Битоля е несъмнено „ключъ на българщината" въ западна Македония.

Разположена е при политѣ на Пелистера, който съ нѣкои отъ разклоненията си я обгръща малко и откъмъ юго-изтокъ. На северо-изтокъ отъ града се разстила пространна и плодородна котловина, която се напоява изобилно отъ р. Черна и притоцитѣ ѝ. На мѣста Черна се разлива въ блата, които запалватъ изъ тия мѣста огнища на малария. Сърбитѣ не сѫ сторили нищо за пресушаването имъ. Трѣбва да се предполага, че сѫ очаквали да измратъ нѣколко поколѣния, които носятъ все още епидемията на българщината, та тогава чакъ да се загрижатъ за маларичната епидемия. Вижъ, гърцитѣ пресушиха много блата при Струма и Места, защото пропѫдиха българитѣ и заселиха на тѣхно мѣсто гърци отъ всички вѣтрове.

Заинтересовани и вещи лица сѫ ми казвали, че отъ пресушаването на блатата край Черна зависи регулирането на суходолицитѣ, които пресичатъ и понѣкога заливатъ и рушатъ Прилепъ и канализацията на града. Сѫщото важи и за Битоля, поне що се отнася до условия за здравеопазване. Вчерашнитѣ господари на тая часть отъ Македония не сѫ показали абсолютно никаква грижа въ тая посока.

Съ пространното поле на изтокъ и съ величествената планина на западъ, Битоля представя щастливо съчетание на хубость съ условия за здраве и благосъстояние.

Въ най старо време градътъ е билъ познатъ съ името Хераклея и е билъ разположенъ на планинскитѣ хълмове на юго-западъ отъ сегашното си разположение. Презъ време на великото преселение на народитѣ, когато Балканскиятъ полуовъ е билъ последователно опустошаванъ отъ вестготи, хуни, славяни и българи, Хераклея била разрушена. Въ VII в. въ мѣстностьта при долното тѣчение на р. Черна, въ така наречения Керамийски лагеръ, сѫ се заселили

българи съ своя князъ Кубера, въ съседство съ славянскитѣ племена друговити и бързаци.

Последнитѣ именно сѫ построили постепенно Битоля на сегашното му разположение. Името на града произлиза отъ обитель — монастиръ — въ връзка съ многото черкви и монастири въ самия градъ и въ околностьта му. Това е необоримо свидетелство за чисто славянския произходъ на града.

До 1018 год. — падането на България подъ Византия — Битоля е влизалъ въ пределитѣ на българското царство. Отъ Битолско, по стари исторически свидетелства, българскиятъ царь Самуилъ е подбиралъ голѣма часть отъ войскитѣ си, а синъ му Гавраилъ Романъ ималъ и дворецъ въ самия градъ. И презъ византийското робство, обаче, по свидетелствата на нѣкои историци на кръстоноснитѣ походи, като Робертъ Реймски и Вилхемъ Тирски — тя си е запазила своя български характеръ. Така Робертъ Реймски, съвременникъ и историкъ на първия кръстоносенъ походъ — 1081 год. — значи около 70 години следъ заробването — описвайки пѫтя на кръстоносцитѣ за Византия, казва на едно мѣсто въ хрониката си: „Стигнахъ въ българска область въ градове Костуръ, Битоля и др.

Следъ освобождението на България отъ византийското иго Битоля минава при царь Асенъ II пакъ въ предѣлитѣ на българското царство. Когато презъ втората половина на XIII в., при приемницитѣ на Асена II, отслабва могѫществото на България, Битоля отново попада подъ византийска власть.

Българскиятъ хариктеръ на града се запазва здраво и по-късно презъ турското владичество. Така

знаменитиятъ турски историко-географъ Хаджи Калфа,

който е пѫтувалъ въ Македония на два пѫти — 1628 и 1655 год. пише на стр. 47 отъ своя пѫтеписъ:

„Толи — монастиръ (Битоля) между Флорина (Леринъ), Прилепъ, Прѣспа и Охридъ. Отъ Цариградъ тамъ се отива презъ Солунъ, Вардаръ, Воденъ за 15 дена. Жителитѣ му сѫ българи" Интересно е, че тая книга на Хаджи Калфа е издадена съ освѣтления отъ сръбския ученъ Новаковичъ въ „Споменикъ" на Сръбската царска академия № XVIII 1892 г. въ Бѣлградъ.

Вести за борба за народностно възраждане въ Битоля имаме презъ първата половина на миналото столѣтие. Така, още въ 1819 год. отъ Битоля сѫ били записани „спомоществувателн" за напечатване книгитѣ на Иоакима Кърчовски — първитѣ книги написани на простъ и чистъ народенъ новобългарски езикъ.

Въ 1842 год. известниятъ български Родолюбецъ Кифаловъ изпратилъ въ много български градове по нѣколко екземпляри отъ превода на Венелиновата книга „Заради возрожденіе новой болгарской словесности и науки". Самъ Кифаловъ

пише, че въ Битоля е изпратилъ 5 екземпляри. Въ 1860 г., у битолскитѣ българи само глухо и скрито кипи вражда къмъ фанариотитѣ и желание да се отърсятъ отъ тѣхното иго. Тоя кипежъ се изразява открито и избива въ кръвопролитни схватки между 60 и 70 години на миналото столѣтие. Тая борба водятъ духовни и стопански първенци: д-ръ Мишайковъ, тримата братя Якимъ, Димитри и Никола Робеви, Димко Радевъ (наименуванъ Димко паша) и синъ му Петраки Радевъ, по-кжсно Каранджуловъ, Бейкови, Стерйо, Трифонъ и други. И тъй много се разраства това движение за самостойна просвѣта и църква, че въ 1912 год. въ Битоля имаше: 9 основни български училища, две гамназии — мжжка и девическа, едно свещеническо училище съ общо около 2.000 ученици и съ 70 учители. Освенъ това въ града бѣха основани нѣколко спортни дружества, между които и едно юнашко — „Пелистерски юнакъ“ съ около 300—400 члена. Разбира се, най-силни, най-влиятелни си оставаха и тогава българо-еснафскитѣ сдружения, които сж стояли на чело на всички борби и почини за народни права и свободи.

Йор. Бадевъ

СЪОБЩЕНИЯ

На 10. VI. т. г. въ Анкара между Германия и Турция бѣ подписанъ договоръ за приятелство съ 10 год. трайность. Тази нова победа за Германия въ полето на дипломацията е донесла голѣмо обезсърд. въ Англия и въ Сев. Ам. С. Щати.

—

На 15. VI. Италианскитѣ войски сж почнали окупацията на Гърция, която ще се простре до сев. граници на Тесалия.

—

Английски войски изненадано нападнаха Сирия, вследствие на което се завърза лютъ бой мажду Франция и Англия.

—

Следъ срещата при Бренеръ между г. Хитлеръ и Мусолини Н. В. Царьтъ посети г. г. Хитлеръ, Гьорингъ и Рибентропъ.

—

По случай годишнината отъ влизането на Италия въ войната г. Бенито Мусолини направи следнитѣ изявления: —

„България ще си присъедини Македония, която е чисто българска, и западна Тракия, тѣсенъ и абсурденъ коридоръ, който пречеше на България да има излазъ на Егейско море“. „Албания ще се разшири въ областитѣ на Косово — на северъ — и Чамурия — на югъ“.

„Черна Гора придобива независимостьта си и влиза въ италианската орбита“.

„Цѣла Гърция, включително и Атина, ще бжде завзета отъ Ит. войска“.

—

Следъ отпразднуване рождения день на Н. В. Царя отецъ Фердинандъ Н. В. Борисъ III направи посещение на Италианскитѣ владетели. Тукъ той има двучасова среща съ Дуче.

—

На връщане, на 19 VI. 15.30 ч. Н. В. Царьтъ води разговоръ съ председателя на Словашката държава д-ръ Тисо и съ д-ръ Тука, м-ръ председатель, въ гр. Братислава.

—

На 20. VI. сл. обѣдъ Н. В. Царьтъ се завърна отъ чужбина. Сжщия день извика на докладъ м-ръ председателя г. Д-ръ Б. Филовъ.

—

М-ръть на Благоустройството г. Инж. Дим. Василевъ заяви, че отъ 17. VI. започналъ е строежа на желѣзопжтнитѣ линии Момчилградъ—Гюмюрджина, Гюешево Кумаово и Кочинската линия. Линията Кулата — Демиръ-Хисаръ ще почне следъ 2—3 седмици — теренътъ й, осѣянъ съ мини полета не е далъ възможность да бжде тя трасирана.

—

По желѣзопжтнитѣ и шосейни линии сега работятъ 30.000 трудоваци. Числото имъ въ скоро време ще бжде увеличено.

—

Следъ обединението си България става монополна страна

1. На розовото масло.
2. На най-доброкачествения—дребнолистния—тютюнъ.
3. На памука (въ Европа) — въ цѣла Тракия въ цѣла южна България, въ цѣла Македония се добива доброкачественъ памукъ отъ сорта „хинтико“.
4. На опиума — при добра организация той може да задоволи нуждитѣ на цѣлъ свѣтъ.
5. На най-доброкачествения оризъ — кочанския.
6. Въ скоро време България ще държи I мѣсто по броя на овцетѣ, които се падатъ на човѣкъ и на единица площь и
7. На афузъ али.

Почвенитѣ и климатически условия създаватъ монополнитѣ производства у насъ. Розата другаде губи своитѣ качества. Тютюнътъ, афузъ али — сжщо

—

Германски земледѣлецъ — войникъ — презъ миналата и настоящата война — следъ като е изтъкналъ недостатъцитѣ по орането, торенето — на зелено, съ естественъ и изкуственъ торъ — плѣвенето на посѣвитѣ, твърде лошото третиране, хранене и чистене на добитъка у насъ, заключилъ — „отъ вашата тежка земя азъ мога да копая направо злато“ —

—

Загребъ, 20 юний (Стефани). Главната квартира на „Усташитѣ“ въ Босна обнародва следната прокламация: „Сърби! Въ четвъртъкъ на 12 т. м. една група „усташи“ придружаваше единъ обозъ съ хранителни припаси за гладуващото население. Въ околностьта на Комаръ, въ окржга на Травникъ, сърбитѣ устроиха засада и стреляха срещу обоза. 14 сърби бѣха разстреляни на мѣстото за това подло нападение, макаръ че нито единъ „усташъ“ не бѣ раненъ, но необходимо бѣ да се вземе тая драконовска мѣрка. Ако случаятъ се повтори за въ бждеще, наказанието ще бжде още по-строго.

За всѣки убитъ „усташъ“ ще бждатъ застреляни 100 сърби (Б. Т. А.).

—

По случай завършването на учебната година, се състоя последното за тази година радиопредаване, уреждано отъ М-вото на просвѣтата за учащата се младежь отъ цѣла България. По този случай гл. секретарь на м-вото г. проф. Б. Йоцовъ произнесе слово къмъ младежьта.

Хубави приветствени слова казаха още ученикътъ отъ I Соф. мжжка гимназия Ст. Савовъ и една ученичка отъ основно училище.

едно послание

Известнитѣ просвѣтители на редъ поколѣния въ Македония и България, преданнитѣ на революционното дѣло ратници въ западна Мак. — Антонъ Е. Кецкаровъ, Наумъ Анастасовъ Цвѣтиновъ (отъ охридското горско началство презъ Илинденското възстание, и Ив. Нелчиновъ сж отправили до своитѣ съграждани следното послание:

Мили братя съграждани, въ гр. Охридъ

Подписанитѣ ваши съграждани, като най-стари жители-ржководители на революционното движение и Илинденското възстание въ охридската околия, отъ наша страна и отъ името на всички Илинденци охридчани, предварително като се покланяме предъ паметьта на починалитѣ наши другари сънародници за свобода и правда, съ развълнувано сърдце отъ велика радость, считаме за най-приятенъ и наложителенъ дългъ да ви поздравимъ съ тържеството на правдата, — съ възкресението на свободата и въ нашия градъ Охридъ, присъединенъ къмъ майка България. Честита да ни бѫде, и за вѣчни времена. Аминъ!

Мили съграждани, стари сме, сломняме си всички борби, които нашиятъ Охридъ и околията е изживѣлъ въ повече отъ половинъ вѣкъ: припомнюваме си всички трепети, които сж вълнували редъ поколѣния, когато искритѣ на надеждата за свобода сж блѣсвали надъ нашето мило езеро!

Вие до дъно изпихте чашата на страданието! А пъкъ ние, които по неволя живѣемъ далечъ отъ васъ, съ болка на сърдцето си допускахме, че може да умремъ съ отворени очи за Охридъ!

Скѫпи съграждани, когато свободата наново изгрѣва надъ якитѣ кули на старата мощна българска столица на Царь Самуила, позволете ни да сподѣлимъ съ васъ споменитѣ на великото историческо минало на Охридъ.

Кога и кой постави основитѣ на този древенъ градъ, легендата само мълви. Знае се, че преди 17 вѣка Христовата вѣра озари душитѣ на нашитѣ прадѣди и имъ показа пѫтя на правдата и благочестието.

Да помнимъ, че въ 9 вѣкъ следъ Рожд. Христово „Златниятъ“ Св. Климентъ запали въ гр. Охридъ мощния факелъ на българската просвѣта, чиято свѣтлина залѣ българскитѣ земи отъ Черно море до Охридъ и отъ Дунава до Бѣло море, и озари цѣлото славянство.

Да не забравяме Царь Самуила, който отъ престолния градъ Охридъ управляваше обширни български земи.

Да благодаримъ Богу, че е удостоилъ нашия градъ да бѫде столица на български патриархъ.

Да знаемъ, че Охридъ и епархията му сж били крепость на българската култура, защото тѣ и подъ робство успѣха да запазятъ непрекжснато скѫпия залогъ на писменъ български езикъ.

Да си спомняме, колко велико държавотворно чувство е живѣло въ гр. Охридъ презъ вѣковетѣ. Охридскитѣ граждани, нашитѣ дѣди и прадѣди винаги сж живѣли съ споменъ за своя българска държава, за свой български царь, за свой български патрикъ. Това чувство, което е било кръвь и плъть на Охридчани, ние дължимъ на Св. Климента, който чрезъ българска просвѣта направи дълговѣчни и спомена за българска държава, и надеждата за нейното възкресение.

Да почитаме паметьта на нашитѣ възрожденци въ черковно-народностнитѣ ни борби.

Да се покланяме предъ паметьта на нашитѣ починали хиляди борци и мжченици за политическата ни свобода.

Да запазимъ вѣчна признателность и благодарность къмъ нашитѣ освободители.

Да дадемъ клетва предъ нашия покровитель Св. Климента, че ние и нашитѣ поколѣния ще живѣемъ съ твърда вѣра въ Божията правда и ще славословимъ Всевишния за гдето ни е далъ сили да запазимъ най ценното, съ което ни е дарилъ, — Българския езикъ.

Да се закълнемъ предъ българския първоучитель, Св. Климента, че искритѣ, които той е заложилъ въ нашитѣ души ще станатъ слънце, а Охридъ отново ще бѫде фаръ за българска просвѣта.

Да не забравяме, че сплотеностьта на народа е най-здравата основа, върху която се изграждатъ духовнитѣ и материални ценности.

Мили съграждани, ще позволите още на нашата старость да дадемъ и единъ съветъ: Народитѣ заслужаватъ свободата си не само съ това, което сж направили, но и съ онова, което предстои да направятъ. Свободата, която днесъ справедливо получавате, ще трѣбва да я заслужимъ съ истинско държавническо чувство кѫдето и да ни е поставилъ живота, — въ полето на труда ли, въ търговията ли, въ производството ли, или пъкъ въ държавна служба — ние всички дължимъ на държавата си данъкъ отъ сърдцето си, отъ ума си, отъ труда си, отъ кесията си. Когато поставяме обществения надъ личния интересъ, тогава ще бѫдемъ възнаградени стократно съ истинска свобода и благоденствие, които ще получатъ чрезъ добри и справедливи закони и чрезъ честно и дейно изпълнение на тѣзи закони.

Като отправяме предъ Св. Климента нашата гореща благодарность за дарената божествена справедливость, която изгрѣ надъ българския народъ, ние молимъ Бога, щото днешнитѣ и бѫдещитѣ поколѣния и народътъ ни да бѫдатъ достойни творци за величието на *единна*, мощна Българска държава въ нейнитѣ народностни, исторически, стопански и географски граници.

Да пребѫде на вѣчни времена Българската държава!

Да живѣе върховниятъ ни вождъ, Негово Величество Борисъ III, царь на българитѣ, и царствующия домъ!

Да живѣятъ Германския и Италиянския народи и тѣхнитѣ вождове, Адолфъ Хитлеръ, августейшиятъ императоръ Викторъ Емануилъ III и Бенито Мусолини, богоизбраници и носители на правдата, мира и труда!

Бѫдете жизнерадостни и щастливи, мили ни съграждани!

Съ братски поздравъ ваши съграждани:

(п) *Сакилари свещ. Наумъ Анастасовъ*
(п) *Антонъ Ев. Кецкаровъ*
(п) *Иванъ Н. Нелчиновъ*

Отпечатано посланието, г. кметътъ на гр. Охридъ го е разпространилъ между населението въ много екземпляри.

ПОЛОЖЕНИЕТО

Докато преди единъ месецъ съ достигането на германскитѣ танкове на брѣговетѣ на Бѣло море и съ завземането на бѣломорскитѣ острови и главно на о. Критъ отъ германцитѣ можеше да се смѣта, че войната на европейския континентъ е вече приключена, по границата между Германия и Съветска Русия затрещѣха стотици хиляди орждия и тия две голѣми държави, довчера почти съюзници, се хвърлиха съ всичкитѣ си, съ милионнитѣ си сили една срещу друга въ крайно ожесточена борба. Така борбата за Европа, да кажемъ за Нова Европа, не само не спрѣ, но навлѣзе въ нова и много интересна важна фаза.

Сега, когато топоветѣ ехтятъ по полетата на западна Русия, може да се каже, че не отскоро сжществуваха признаци за зараждащия се и подготвящия се конфликтъ между привидно споразумѣлитѣ се Германия и Съветска Русия, — това бѣ главно различието въ разбиранията и въ стремежитѣ на силитѣ отъ Остьта, отъ една страна. и Съветска Русия,—отъ друга страна—що се отнася до бждешия редъ, въ бждещото политическо и обществено устройство на Европа.

Съветска Русия, изглежда, не е могла да се примири съ положението да не участвува при установяването на новъ режимъ за континентална Европа и, несподѣляйки разбиранията на Германия и на Италия за преобразуване на европейския международенъ редъ, гледала е, по всѣка вѣроятность, да съдействува не за установяване на такъвъ редъ, а за изтощаването на добилата господствуваще въ Европа положение Германия, за да може следъ това тя именно — Съветска Русия да се запретне съ своитѣ запазени, поради невоюване, сили да установява въ изморена, въ отпаднала Европа единъ редъ не по терка на силитѣ отъ Остьта, а — на болшевикитѣ начала.

Съветска Русия още съ отказа си да се присъедини къмъ системата на Тристранния пактъ, свързващъ Германия, Италия и Япония чрезъ решение тритѣ тия държави да действуватъ задружно за установяване на новъ редъ въ Европа и въ Далечния изтокъ, даде на свѣта и особено на Германия, да разбере, че тя не гледа като на нѣщо умѣстно установяването на новъ редъ по германо-италиянски разбирания, и вече самото това нейно държане на страна отъ голѣмата и основна зацача, която си поставиха силитѣ отъ Остьта бѣ подозрително и даваше всички основания да се предполага, че Съветска Русия, въ сжщность се готви, въ избранъ отъ нея удобенъ моментъ, да се намѣси въ войната не за да съдействува, а за да се изпрѣчи на пжтя срещу Германия и тя именно да опредѣли посоката и основитѣ за развитието на Европа.

Германия, която имаше нужда да довърши още нѣкои работи на европейския континентъ, за да се подготви по-добре за крайната фаза на решителната борба къ Англия, не можеше да оставя задъ себе си една толкова съмнителна и подозрителна сила, каквато бѣ Съветска Русия, а още по-малко пъкъ — да й даде възможность тя сама да си избира удобния за себе си моментъ за нанасяне на вѣроломенъ ударъ въ гърба и реши, докато е време, да се впусне въ бой съ довчерашния си приятель и да си разчисти и откъмъ изтокъ терена, за да може, когато дойде часа, съ всички сили да се справи вече съ самия английски противникъ, а не съ негови съюзници и подържници.

И понеже въ тоя случай бѣ въпросъ не само за военно обезпечаване, но и за сразяване на една противна на националъ-социализма идеология — идеологията на комунизма, борбата между Берлинъ и Москва, която започна на 22. юний 1941 г., се очерта и като драматично стълкновение между тия две идеологии стремящи се всѣка за надмощие.

И въ тая борба налионалъ-социализмътъ, като идеология, даваща основнитѣ начала за изграждането на новия европейски редъ, се срещупоставя като творчески елементъ, като положителна, строителна сила срещу идеологията на съветския комунизъмъ, като разрушителна сила, домогваща се да обхване не само Европа, но и цѣлия свѣтъ.

Така, борбата на Германия съ Русия доби за съзнанието на всички, които отричатъ комунизма на Москва като приемлива система за обществено устройство, характеръ на кръстоносенъ, спасителенъ походъ срещу едно зло, което постоянно заплашваше спокойното развитие на европейскитѣ народи и пълзѣше по хиляди явни и тайни пжтища и пжтеки до самитѣ основи на изграденитѣ върху християнскитѣ принципи общ. организации и пускаше тамъ своята отрова.

Борбата срещу Русия, стана борба срещу болшевизма. Редомъ съ германскитѣ войници, които носятъ главната тежесть на тая борба, въ нея участвуватъ войски на Финландия, на Ромъния, на Унгария, на Словакия и на Италия, и доброволчески отреди отъ други европейски страни. По тоя начинъ, за първи пжть откакто започна последната война изобщо се проявява чрезъ обща активна акция единностьта на разнитѣ европейски народи, постигната не толкова на почвата на общата опасность предъ болшевишкото зло, колкото възъ вснова на общото чувство и желание за изграждане и затвърдяване на единъ новъ и справедливъ редъ въ Европа. Вече самото това нѣщо е единъ голѣмъ успѣхъ, постигнатъ отъ войчата срещу Съветска Русия дори преди да е постигнатъ крайниятъ отъ многото военни германски успѣхи въ тая война.

Разбира се, това единство на Европа при началата за новъ и по-справедливъ и благодатенъ редъ отъ досегашния, което дава сега първитѣ признаци на вжтрешна, спонтанна стойка, не изглежда за сега да добие общъ характеръ за всички цивилизовани народи, при все че всички тѣ имаха едно и сжщо отрицателно становище, спрѣмо болшевизма. Англия и Съединенитѣ Щати, които сжщо до сега вземаха мѣрки да се предпазватъ отъ зловредното болшевишко влияние у тѣхъ не участвуватъ въ противоболшевишкия походъ. Нѣщо повече: тѣ, намирейки че интереситѣ имъ сж застрашени, повече отъ една уголѣмена и засилваща се Германия, отколкото отъ болшевишка Русия, даватъ дори подкрепата си на последната въ борбата й срещу Германия. Англия сключи съюзъ съ Русия, а С. Щати заявиха, че ще й подпомагатъ въ борбата съ Хитлера.

При тия най-нови разпредѣления и групирания на свѣтовнитѣ сили, групирания добили все по-ясни и опредѣлени очертания, сега имаме два блока отъ застанали една срещу друга сили — блокътъ Германия, Италия и Япония, отъ една страна. и блокътъ на Англия, Китай на Чангъ-Кай-Шекъ и С. Щати отъ друга страна. Съединенитѣ Щати могатъ да се поставятъ въ тоя блокъ вече и като активна сила, макаръ и неучаствуваща чрезъ съюзнишки договоръ или вовенно въ конфликта, следъ като изпратиха (и може би още изпращатъ) военни сили въ Исландия, която не имъ принадлежи и се намира не въ Западното полукълбо, дето тѣ претендиратъ да иматъ право да взематъ каквито военни мѣрки намѣрятъ за умѣстно, изхождайки отъ интереситѣ за сигурность на територията и търговията имъ, — а въ източното полукълбо и въ обявената отъ Германия военна зона.

На тия признаци за активизиране почти до степень на намѣсване въ войната отъ страна на С. Щати отговаря — на страната на противния блокъ — оживлението, настжпило въ държанието на Япония: тамъ въ последнитѣ дни стана сензационна, почти неочаквана промѣна на правителството на князъ Коное. Тази промѣна още не позволява да се види какъ ще се отрази върху становището на Япония следъ влизането на Съветска Русия въ война съ Германия, но може още отъ сега да се предположи съ голѣма доза отъ вѣроятность, че тя най-малко ще докара въ най-скоро време едно изясняване на японското становище по най-новитѣ международни събития и главно — едно пристжпване къмъ решителни действия въ единъ или другъ смисълъ.

Така, изправени предъ предстоящо дейно участие и на С. Щати и на Япония въ сегашния конфликтъ, ние скоро ще имаме картината на истинска свѣтовна война въ непознати до сега размѣри и съ недостигани до сега по мировъ обсегъ последици.

Стълкновението въ Сирия, което дойде следъ това въ Иракъ, даваше доста предпоставки да се предполага, че около източнитѣ брѣгове на Срѣдиземно море ще се развие, както и ние очаквахме, гигантска борба за Суецъ. Успѣшната, обаче, английска акция въ Сирия не докара окончателно минаване на Франция на страната на Германия и активната й цѣлостна намѣса срещу Англия, което би дало другъ обратъ на военнитѣ и политически събития, а онова, което се е готвѣло по германо-руската граница, сега се вижда, е било наистина отъ толкова сериозенъ характеръ и отъ такова грамадно значение за изхода на борбата, че Германия, следъ блѣстящитѣ си военни акции на Балканитѣ и особено въ Бѣло море — завземането на о. Критъ, — които й даваха толкова благоприятни условия да използува резултатитѣ отъ тия акции за едно прогонване на Англия отъ източно Срѣдиземно море, не продължи въ очакваната посока военнитѣ си усилия, а се обърна съ всичкитѣ си сили на изтокъ за борба срещу новия си врагъ.

Вече самото това обстоятелство показва какво огромно значение за крайното решение на конфликта има сразяването на Съветска Русия.

Тукъ, прочее, основателно сж насочени сега погледитѣ на всички, защото тукъ е ключътъ на победата.

ЖЕЛѢЗОПѫТНО БЮРО

ТОМА БАКРАЧЕВЪ И СИНОВЕ

София, ул. Князъ Борисъ (Търговска), 2

ПРОДАВА

ЖЕЛѢЗОПѫТНИ, ПАРАХОДНИ И АЕРОПЛАННИ БИЛЕТИ

СВЕДЕНИЯ БЕЗПЛАТНО

Телефонъ: 2-24-54 Телефонъ: 2-34-78

ПРЕСОВАНА МАЯ

ЗА ХЛѢБЪ И КОЗУНАЦИ

гарантирано качество

Фабрика „УСПѢХЪ“ О. О. Д-во
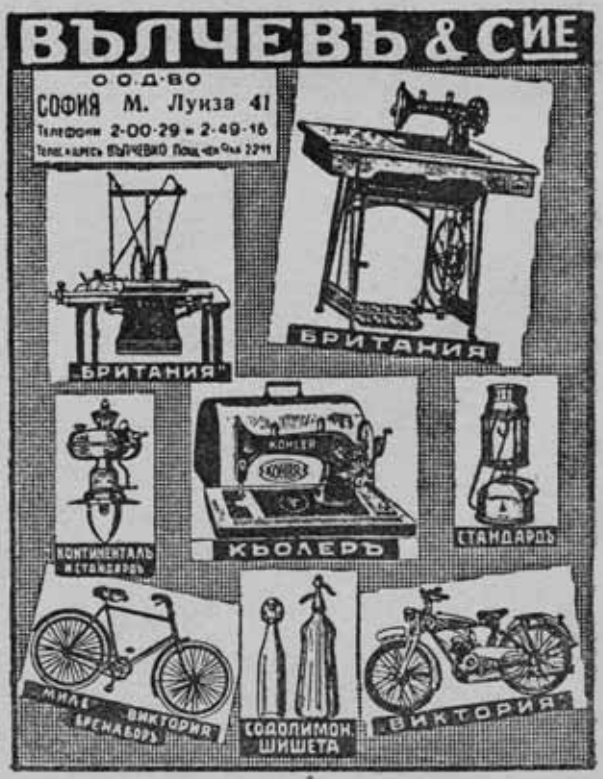
ПЛѢВЕНЪ